Зібралися якось козаки у похід проти турків. Збудували чи вісімдесят, а чи й сто чаєчок, повсідалися, веслами змахнули і – гайда! Пливуть, шаблі гострять, мушкетики заряджають, оповідки старих запорожців слухають та пісні співають.

Так і спустилися Дніпром аж до Кінбурзької коси, а вночі й у Чорне море вийшли. Тільки виправили курс на Кафу, як розігралася на морі буря. Завив вітер, закружляв поміж чайками, побігли по морю сиві хвилі із білими чупринами, побігли та й на чаєчки кинулися. Схопила кожна хвиля по чайці, угору підняла і міцно тримає, не випускає.

Не встигли козаки здивуватися, як випливають з глибин морських дивні риби. Луска в них червона, хвости сині, а над пащами вуса звисають – ну справжнісінькі тобі запорожці! Підпливають риби до головної чайки, якою отаман козацький правив, вклоняються низенько й чемно промовляють:

– Наш володар, цар морський, шле славним козакам своє вітання і запрошує до себе в гості когось із вас, на кого громада вкаже. Дуже бо йому лицар запорозький потрібен.

Ще раз вклоняються й відповіді чекають.

Розреготалися козаки: як так? Чужинський цар нам вказувати сміє? Не бувати цьому!

Отож відмовили вони тим рибам, ті й відпливли.

Тільки відпливли, аж почорніло море. Стали хвилі заввишки з гори високі, підняли чаєчки у небо, а між горами провалля відкрилися, а у тих проваллях вода, наче вар кипить. І випливли до козаків гади морські, незнані й невидані. Луска в них горить, золотом-сріблом переливається, а з пащі ікла гострі стирчать.

Підпливають гади до головної чайки, в якій отаман козацький рулем правив, вклоняються низенько і чемно промовляють:

– Наш володар, цар морський, шле славним козакам своє вітання і запрошує до себе в гості когось із вас, на кого громада вкаже. Дуже бо йому лицар запорозький потрібен.

Ще раз вклоняються й відповіді чекають.

Отаман в козаків розумний був, тож вирішив справу миром розв’язати. "Так і так, – рече, – не можемо віддамо душу християнську на погибель. Ви, гади морські, передайте його величності від усього війська нашого уклін і скажіть, що запорожці без бою товаришів на смерть не видають. От, якщо чимсь іншим, то ми його величності прислужитися готові".

Тільки він слова ті зронив, як гади морські у воду пірнули і зникли.

І одразу на небі сонце засяяло, стих вітер, хвилі почали меншати й, за декілька хвилин, опустили чайки долу. Одна біля одної поставили, наче на плацу у ряди вишикували. Тут заграли музики, заревли сурми і піднявся з глибин морських сам морський цар. Сидить цар на дельфіні, у правиці золотий тризубець, коралями та перлинами прикрашений, тримає, а лівою поводи натягує. За царем пливуть гади морські, незнані й невидані, за гадами – дивні риби з червоною лускою та синіми хвостами, а за військом риб’ячим – краб одноокий клішнями веслує, товариство наздоганяє.

Цар морський до чайок підплив, з козаками привітався і з проханням ввічливо звернувся. Пояснив, що потрібен йому на три роки розумний та досвідчений запорожець, щоб військом морським керувати, різних військових хитрощів солдат навчати. І обіцяє цар тому козаку, що піти до нього погодиться, три бажання виконати.

От, один молодий козак і погодився. "Нічого, – каже, – три роки – не тридцять. Прислужуся цареві, а попри те, і вам, друзякам, користь буде. Тільки ви, браття, передайте моїй матусі старенькій, щоб не тужила, а дівчині чорноокій, з червоними стрічками у довгих косах, щоб чекала".

І в повному спорядженні: на боку шабелька гостра, за чересом – пістолі, на плечі мушкет, у воду й шугонув. Риби його швиденько підхопили, до палацу морського царя доставили.

Заходить козак у пишні палати, а там цар на троні сидить.

– Здоров будь, – мовить, – козаче. Берись до діла, бо справа у мене важлива: треба нам з повелителем Білого моря воювати. Він, такий-сякий, медузин син, вкрав у мене рибу-голку. А то риба непроста. Кольнеш нею раз – одна риба з’явиться, кольнеш два – десять, кольнеш три – цілий табун.

– Згоден, – відповідає козак. – Тільки нехай Ваша величність віддасть мені у заставу щось, для морського царства важливе. Потребую запоруки, що три мої бажання насправді буде виконано.

Цар туди-сюди, а козак твердо своє править, договір скасувати погрожує. Довелося царю погодитися. Віддав він козакові печатку, якою листи запечатував, хустинку, шиту золотом, та срібну чарку. Взяв молодий козак заставу морського царя, у вузлик зав’язав, за пазуху сховав і до війська риб’ячого пішов.

Підійшов, а вони, наче на ярмарку, на купки порозбивалися та й розважаються: хто пісні співає, хто з друзями балачки балакає, а хто й люльку смокче (під водою, знане діло, вогонь не горить). Подивився на тих недолугих вояків, і як гримне:

– Ану, такі-сякі, смажені-парені, у лави шикуйсь!

Риби від жаху аж догоричерева попадали. Пішов поміж ними шепіт:

– Гетьман прийшов, гетьман!

Одразу виструнчились, славлять козака. Він одягнув риб у панцирі з мушель, озброїв списами з кораловими наконечниками та пушками, що стріляють морськими їжаками замість снарядів, і "Уперед!" скомандував. Марширують риб’ячі полки, а навздогін за товариством краб одноокий клішнями веслує.

Пішли на війну з повелителем Білого моря. Не день воюють, не два, а цілий рік. Урешті-решт перемогли його, рибу-голку забрали, до морського царя віднесли. Той радий-радісінький. "Перепочиньте трохи", – дозволяє.

А молодий козак засумував і просить дозволу у царя відправити риб дивних, у яких луска червона, хвости сині, а над пащами вуса звисають, щоб попливли вони до Таранського Рогу й дізналися: як матуся старенька, чи не тужить? Чи дівчина чорноока, з червоними стрічками у довгих косах, ще чекає?

Дав цар дозвіл. Попливли риби дивні, в яких луска червона, хвости сині, а над пащами вуса звисають. За три дні повернулися. Козак питає:

– Ну, що там у мене вдома? Як матуся? Як дівчина чорноока?

Відповідають риби:

– Живуть, хліб жують, квасом запивають та на тебе чекають.

Зрадів козак, а тут його до себе цар морський кличе. Каже, треба володаря Червоного моря воювати, бо він, бач, у морського царя улюбленого морського коника вкрав.

Вирушили полки на чолі з козаком до Червоного моря. Не день воюють, не два, а цілий рік. Урешті-решт перемогли, відвоювали морського коника, царю своєму повернули. Той аж на хвості підстрибнув, так зрадів. "Відпочинь, слуго вірний", – пропонує.

А козак сумує, не спиться йому, ось він і просить у царя дозволу, щоб відправити гадів морських, у яких луска золотом-сріблом переливається, а з пащі ікла гострі стирчать, щоб попливли вони до Таранського Рогу й дізналися: як матуся старенька, чи не тужить? Чи дівчина чорноока, з червоними стрічками у довгих косах, ще чекає?

Дав цар дозвіл. Попливли гади морські, у яких луска золотом-сріблом переливається, а з пащі ікла гострі стирчать, і за три дні повернулися. Козак питає:

– Ну, що там у мене вдома? Як матуся? Як дівчина чорноока?

Відповідають гади:

– Живі-здорові. Щодня хліб жують, квасом запивають та за тобою сумують.

Зітхнув козак, та робити нічого, треба знову до служби ставати, бо знову цар кличе, знову завдання дає: так і так, є у імператора Жовтого моря риба-меч. Як змахне та риба мечем-носом, так чужинські війська навпіл і рубає. Тож чи добром, чи силою треба ту рибу в імператора забрати та до царя доставити.

Вирушило риб’яче військо у похід, імператора Жовтого моря воювати. Не день воюють, не два, а цілий рік. Урешті-решт перемогли його. Забрали рибу-меч, несуть цареві.

Здається, радіти треба, а в молодого козака голова до дна морського клониться, серце у грудях ниє, сум душу ятрить. Підізвав він до себе краба одноокого і просить:

– Попливи, друже, до Таранського Рогу, де у маленькій хатці рідна матуся живе. Дізнайся, як вона, чи не тужить? А як дівчина чорноока, з червоними стрічками у довгих косах? Все чекає? Розкажи їм, що недовго вже мені царю морському служити залишилося.

Поплив краб одноокий до Таранського Рогу. За три дні повернувся і нарікає воїну:

– Ех, козаче, козаче, хіба не знав ти, що як у морі три роки пройшло, то на землі – тридцять пролетіло. Лежить твоя матуся хвора, от-от помре. А дівчина всі очі повиплакувала, чорні стрічки у коси заплела; а на твоє повернення вже й не сподівається.

Схопився козак за голову і – мерщій до царя. Віддав йому рибу-меч і на землю запросився. Цар козака умовляє у морі залишитись, а той не погоджується, три бажання виконати просить. Побачив цар, що не вдається козака на службі залишити і глаголить:

– За вірну службу дарую я тобі, козаче, печатку, якою листи запечатував, золотий черевик та срібну чарку, бо ж не прості вони, а чарівні. От приїдеш додому, налий у чарку води і дай матусі напитися. Вона й одужає. Хустинку, шиту золотом, дівчині подаруй. Вона й помолодіє. А печатку бережи, як мати дитину. Коли ж потрібно тобі буде у море Чорне вийти, дістань печатку і один раз до води доторкнися. Тоді море спокійним буде. Як торкнешся води двічі – здійметься буря. Знову один раз торкнешся – море заспокоїться.

Подякував козак цареві і додому поспішив. Цар йому ще трійку швидких осетрів подарував. Домчали осетри козака аж до рідного берега. Він їх на волю відпустив і до хати кинувся. Бачить, а матуся вже

ледь дихає. Дістав козак срібну чарку, води в неї налив, дав матусі напитися. Та й одужала. А тут дівчина чорноока прибігла. Вона від сусідів дізналася, що її милий повернувся. Дивиться на козака і зрозуміти не може: чому він такий молодий? А він дістав хустинку, шиту золотом, і дівчині простягнув. Тільки вона її взяла, як одразу й помолоділа. Зраділа мати, обняла їх та до вінця й благословила.

Печатку ж морського царя козак отаману Коша Запорізького віддав, щоб завжди, коли запорожці воювати турків підуть, не топило б море чаєчки козачі, душі християнські не губило.

Та печатка і зараз десь є. Шукали її сміливці-шибайголови та поки що не знайшли. Я теж знайти печатку намагався, тільки мені той скарб дорогоцінний не дістався. Може тобі, мій любий друже, знайти печатку морського царя доведеться?

* Там була розташована турецька фортеця, збудована з метою перекрити козакам вихід до Чорного моря.

* Кафа – нині Феодосія (Крим).

* Таранський Ріг – нині Таромське. Розташоване на правому березі Дніпра, на західній околиці міста Дніпропетровськ. Містечко належало до Кодацької паланки Запоріжжя.